

KDE HLEDAT SYSTEMATICKÉ PŘEHLEDY A RANDOMIZOVANÉ KONTROLOVANÉ STUDIE?

MUDr. Pavel Geier

Dětská klinika LF a FN UP Olomouc

Význam systematických přehledů a randomizovaných kontrolovaných studií jako zdroje informací shrnula v čísle 2/2004 *Pediatric pro praxi* Jarmila Potomková. Poté, co se naučíme, k čemu jsou systematické přehledy dobré, vyvstane další otázka: kde získat přehled, jaké randomizované studie byly na téma, které nás zajímá, provedeny a jaké systematické přehledy byly publikovány.

Možností je několik: prohledávání databáze Medline, prohledávání časopisu Evidence-based Medicine a jistě existuje ještě celá řada dalších možností. Nevýhodou Medline je, že pokud nějakou systematickou studii najdeme, obvykle z ní získáme pouze abstrakt, plný text je k dispozici za poplatek.

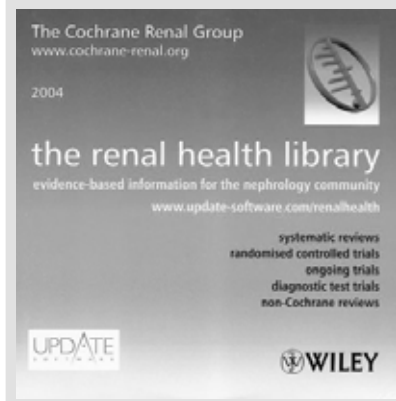
V letošním roce jsem měl možnost získat na kongresu IPNA (Mezinárodní společnost dětské nefrologie – International Pediatric Nephrology Assotiation) CD-ROM s názvem *The Renal Health Library 2004*. Tento CD-ROM vydala The Cochrane renal group. Cochrane renal group je jednou z 50 Cochrane collaboration skupin, které se zabývají evidencí randomizovaných studií a vytvářením systematických přehledů. Založena byla v roce 1997 a jejím prvním sídlem byl Lyon. V roce 2000 se potom přemístila do Sydney v Austrálii. Zabývá se vytvořením databáze randomizovaných kontrolních studií a vytvářením systematických přehledů z oboru nefrologie. Tato skupina vydává každý rok aktualizovaný CD-ROM, *Renal Health Library*, který obsahuje databázi randomizovaných studií v nefrologii a Cochranovy systematické přehledy. Tato CD jsou obvykle k dispozici zdarma na mezinárodních kongresech různých nefrologických společností.

CD-ROM *The Renal Health Library 2004* obsahuje 57 systematických přehledů z nejrozličnějších oblastí nefrologie, počínaje léčbou nočního pomočování u dětí, přes léčbu infekcí močových cest, nefrotického syndromu, až po transplantologii. Dále obsahuje databázi více než 6000 randomizovaných kontrolovaných studií.

Velkou předností CD-ROMu je skutečnost, že všechny systematické přehledy jsou k dispozici v plném textu. Databáze randomizovaných studií je potom cenná tím, že obsahuje i abstrakta studií, které byly publikovány pouze ve sbornících abstrakt z kongresů. Randomizované studie jsou prezentovány ve formě abstraktu, je zde ale odkaz na časopisecký zdroj.

Systematické přehledy nám bohužel nedávají dobré vysvětlení. Ukazuje se totiž, že používáme mnohdy diagnostické či léčebné postupy, které nemají oporu v důkazu, že jsou skutečně pro pacienta prospěšné. Jako příklad bych uvedl dlouhodobou chemoprophylaxi u dětí s opakovanými infekcemi močových cest. Infekce močových cest jsou jedním z nejčastějších infekčních onemocnění u dětí. Protože opakované horečnaté infekce močových cest ohrožují pacienty trvalým poškozením ledvinového parenchymu, podávají se v řadě případů při opakovaných infekcích antibiotika dlouhodobě, s cílem zabránit dalšímu opakování. Nejčastěji se k tomuto účelu používá trimetoprim nebo furantoin. Je vypracován systematický přehled s názvem *Dlouhodobá profylaxe antibiotiky pro prevenci opakovaných infekcí močových cest u dětí*. Po prohledání všech dostupných zdrojů (Medline, Embase, Cochrane Controlled trials register, seznam literatury z příslušných článků a kontakty s autory nejvýznamnějších publikací) byly nalezeny pouze 3 práce, které alespoň částečně splňovaly kritéria randomizovaných studií. U všech prací autoři našli metodické chyby, které mohou působit nadhodnocení výsledků ve prospěch léčby před placebem. Závěr tohoto systematického přehledu tedy zní: provedené studie ukazují, že dlouhodobá antibiotická léčba dětí s recidivujícími infekcemi močových cest může snížit počet dalších opakování infekcí. Ovšem

Obrázek 1.



mnohdy za cenu nežádoucích účinků (zvracení), které snižují prospěšnost této léčby. Pro jednoznačné rozhodnutí, zda je dlouhodobá antibiotická léčba pro děti prospěšná, je třeba provést dobře vedené randomizované studie.

Podíl postupů, které jsou založeny skutečně na důkazu, je autory z Cochrane Library odhadován na pouze 15–20 (!) %. Mezi léčebné postupy založené na důkazu patří například iniciální léčba idiopatického nefrotického syndromu u dětí kortikoidy.

Na výše uvedeném příkladu je také dobře vidět význam systematických přehledů. Autoři těchto přehledů obvykle zhodnotí veškerou dostupnou literaturu na dané téma. Metodika vyhledávání literatury je velice dobře propracovaná, takže je nepravděpodobné, že by recenzi unikla nějaká významná práce. Sumarizace výsledků ze všech relevantních prací potom umožňuje buď vyslovit jednoznačné doporučení (jako např. doporučení pro léčbu iniciální ataky nefrotického syndromu), nebo ukáže na slabá místa v dané problematice a vytyčí, jakým směrem by měl být zaměřen další výzkum na dané téma.

Literatura

1. Potomková J. Význam systematických přehledů pro medicínu založenou na důkazu. *Pediatric pro praxi* 2004; 4: 105.
2. Williams GJ, Lee A, Craig JC. Long-term antibiotics for preventing recurrent urinary tract infection in children. (Cochrane Review). In: *Cochrane Library*, Issue 1, 2004. Chichester, UK: John Wiley & Sons, Ltd.